

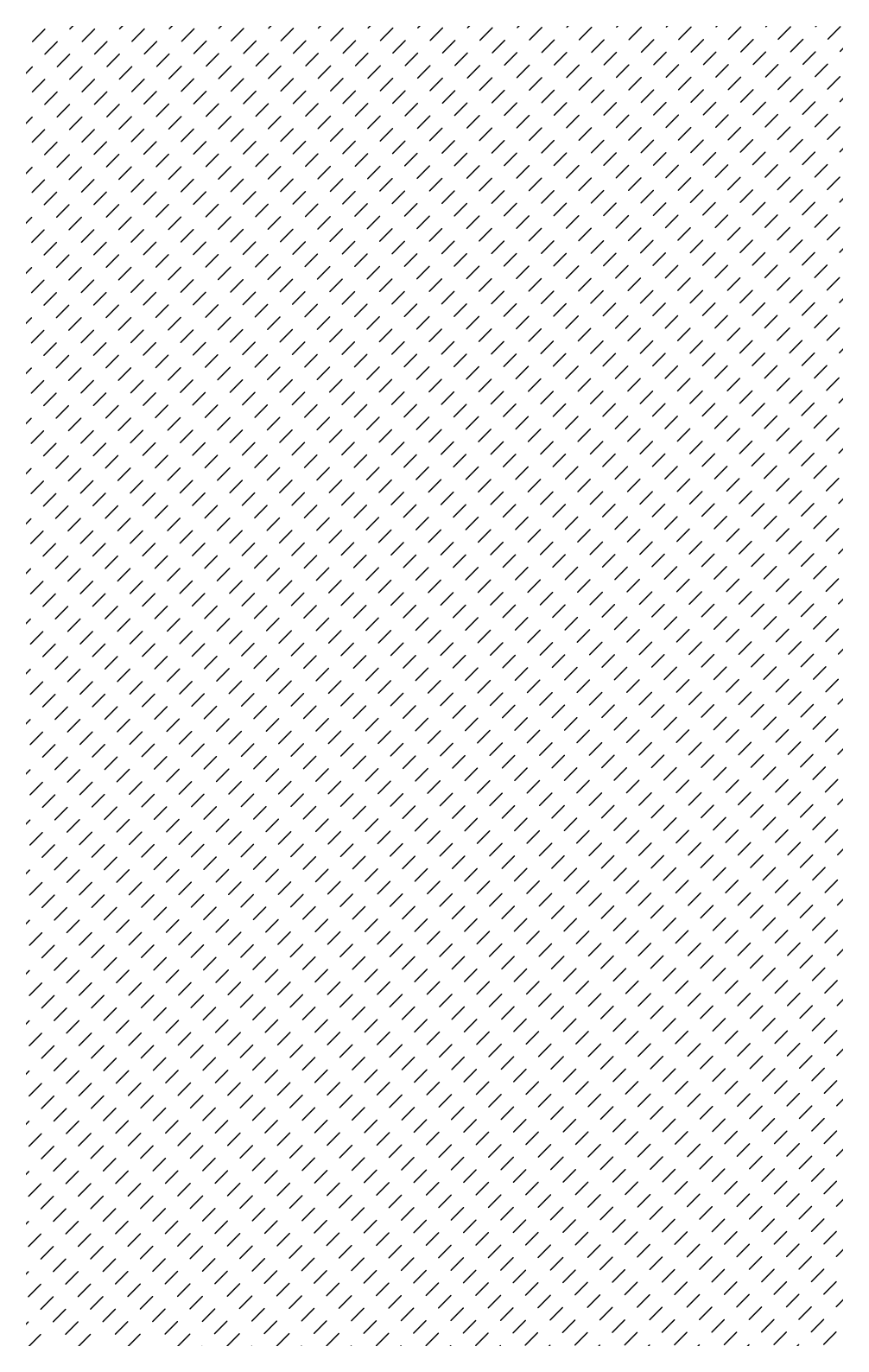

Filaments

Elisa Biagini

TRADUCCIÓ I INTRODUCCIÓ DE PAU SITJÀ MÁRQUEZ

Saldonar.

ELISA BIAGINI

Filaments

TRADUCCIÓ I PRÒLEG DE PAU SITJÀ MÁRQUEZ

Saldonar.

Títol original: *Filamenti*
© 2020 Giulio Einaudi editore s.p.a., Torino

Filaments

© de la traducció i el pròleg: Pau Sitjà Márquez, 2024
© de la il·lustració de la coberta: Design Cells/iStock, 2024
© d'aquesta edició: Edicions Saldonar, 2024

Primera edició: juny del 2024

Publicat per Edicions Saldonar
Alfambra, 16, 5è 2a
08034 Barcelona
edicions@saldonar.com
www.saldonar.com

Edició i producció: Francesc Gil-Lluch
Disseny de la col·lecció: Enric Muñoz
Disseny de la coberta i maquetació: Octavi Gil Pujol
Distribució: UDL

Thema: DC, DCC, DCF
ISBN: 978-84-19571-35-9
Dipòsit legal: B 10518-2024

Amb el suport de:

Saldonar forma part de l'associació
d'editorials independents Llegir en Català.

Aquest llibre s'ha imprès amb paper procedent de boscos gestionats de manera sostenible, un òfset cru de 90 grams, i s'ha compaginat amb la tipografia Sabon en cos 10,5.

Els titulars del *copyright* tenen els drets reservats.

Taula

ESPOLSADES LES PARAULES DE LES MÀNIGUES,
per Pau Sitjà Márquez 9

FILAMENTS

Filaments (maièutica), 19
Mot perpetu (una autobiografia), 83
Corrent altern (del diari de Mary Shelley), 117

Espolsades les paraules de les mànigues

PAU SITJÀ MÁRQUEZ

Elisa Biagini pertany a una generació de poetes italianes que no es poden circumscriure en un corrent concret, com tan encertadament va demostrar Riccardo Donati en un article per a la revista *Italianistica*.^{*} Per entendre la poesia de Biagini cal dilucidar alguns elements biogràfics que es troben a l'origen de la seva escriptura i, en concret, a les entranyes de *Filaments*.

Biagini neix a Florència i es llicencia en Història de l'Art. Després d'un temps a Itàlia fa una llarga estada als Estats Units, on defensa el doctorat i treballa en diverses universitats de primer ordre. Actualment és traductora de poesia estatunidenca i professora d'escriptura. Hi ha dos elements que caracteritzen la seva obra: la influència de la poesia nord-americana, d'una banda, i especialment d'autores com Anne Sexton, Sylvia Plath, Lucille Clifton i Alicia Ostriker, i, d'una altra, la de les formes artístiques no textuals, principalment arts visuals, disseny gràfic, fotografia, cinema i videoart. En aquest sentit, Riccardo Donati, en l'article susdit, palesa d'una manera particularment precisa els lligams que la poesia de Biagini té amb diversos artistes contemporanis, entre ells el

* A Riccardo Donati, «Il corpo risonante: cinque artisti contemporanei e la poesia di Elisa Biagini», a *Italianistica*, vol. 3, p. 221-234 (2009).

fotògraf Andres Serrano (la influència del qual queda reflectida en la col·lecció *Morgue*), o Ketty La Rocca (a qui Biagini dedicà el seu treball de final de grau), Giuseppe Penone, Maurizio Cattelan, Mona Hatoum, Kiki Smith, Louise Bourgeois i Maria Lai.

L'obra de Biagini crida l'atenció de la crítica italiana per la rigorosa selecció de temes i per la coherència estilístico-formal desacomunada que exhibeix en el panorama de la poesia del seu país de les últimes dècades. Les connexions que nuen el cos als múltiples graons socials, emocionals i polítics de què depèn l'individu són el principal node conceptual i temàtic de la seva escriptura, impregnada de les aportacions d'artistes visuals i de les píndoles de la cultura de la imatge que té a l'abast. Segurament, per aquest motiu se serveix deliberadament del vers lliure, un vers de tall curt que fragmenta el seu discurs poètic. Biagini és de les poques poetes actuals del *Bel paese* que assignen un paper no instrumental a la puntuació. D'aquesta manera, la seva poesia es desmarca de la tradició poètica italiana, en la qual només beu d'algunes figures cabdals del segle xx, com ara Montale, Caproni, Sereni o Porta. El seu és, doncs, un vers romput, on els encavalcaments, reforçats normalment amb efectes de desplaçament tipogràfic, tenen un paper central i provoquen l'emersió de les imatges en primer pla.

La recerca expressiva de Biagini també explora els recursos del ritme i de l'eufonia («bobina, serp / enroscada a les seves / pròpies espines»), l'efecte dels quals és o bé reforçar o bé contrarestar l'impacte de tota la imatgeria evocada. L'acte de llegir poesia revela, de retruc, la necessitat que l'escriptura poètica es concebi com un enfilall de sons i ritmes. El poeta Paul Valéry va dictaminar que la poesia és un dubtar entre el so i el sentit. Semblantment, en un article,^{*} Salvador Oliva va escriure que l'eufonia «s'encomana al

* A Salvador Oliva, «So i sentit», a *Quaderns de Filologia. Estudis literaris*. Vol. XIII (2008), p. 29-36.

sentit i li dona més versemblança, en fa una veritat universal; de fet, en fa una il·lusió de veritat». En aquest sentit, la forma exterior ajuda a donar veritat al sentit de la seva escriptura.

El cos és ben present dins de *Filaments*. La plasmació del cos femení s'ofereix aquí de manera paradoxal. Biagini s'enfronta a la qüestió de la fisiologia, seguint els passos de poetes americanes com Anne Sexton, però alhora la florentina desdibuixa el rastre del cos, tot fracturant-lo, en sintonia amb la dislocació reflexiva dels materials que empra. La capacitat d'entendre la realitat està determinada per entendre les veritats fisiològiques més íntimes. La raó està cridada a combatre el desconeixement d'una fisiologia innocent que s'ha d'escoltar, però, com a única via de comprensió. El cos, doncs, concreta el contacte i les emocions. La inspiració literària de l'autora va més enllà de la corporeïtat i es conjuga amb la voluntat de sentir la terra i, fins i tot, d'inhalar-la, amb tota la seva complexitat de ramificacions i perllongaments. Biagini esgrimeix una veu pròpia i escriu com a acte (re)generatiu. Per contextualitzar-la amb la poesia catalana actual, té elements poc o molt coincidents amb poetes com ara Mireia Calafell, Maria Cabrera, Maria Antònia Massanet, Anna Gual, Maria Sevilla, Raquel Santanera, Maria Isern, Anna Gas o Lucia Pietrelli.

A partir del seu exordi amb *Questi nodi* (Gazebo, Firenze, 1993), la poeta comença a investigar sobre els fils, filaments, nusos. L'afinitat amb el poeta-guia alemany Paul Celan és tangible, ja que va escriure *Fadensonnen*, traduït al català com a *Sols esfilagarsats* i *Sols de fil*. Des del subtítol de la primera secció del llibre, «Filaments (maièutica)», s'entreveuen les intencions gairebé socràtiques de descobriment de la realitat. En aquesta part, l'autora dibuixa una paràbola vital. Amb un flaix inicial, esclata la relació d'una nena i la seva àvia llevadora, presència constant

i far fulgurant que és capaç d'il·luminar la neta fins i tot després d'haver traspassat. Des del punt de vista temàtic i estilístic, ens trobem immersos en l'univers poètic més conegut pels lectors de la poeta florentina (el cosmos domèstic i l'àvia són presents en obres passades) i és l'únic apartat en què un residu autobiogràfic punyent encara té un paper identificable.

No tan sols Celan és l'etern company de viatge espiritual de l'autora, sinó que també hi té recer l'enginyer elèctric Nikola Tesla, protagonista de les al·lucinacions de la segona secció, «Mot perpetu (una autobiografia)», en què un llum encén una vida que no és la de qui escriu. Biagini reviu les convulsions del serbi, que vivia a l'habitació d'hotel de Nova York per ocultar-se de l'FBI. La gènesi del científic és elèctrica, arriba a la vida tot seguit d'un llamp, de contraccions, tot provocant la divisió en tres del *tot* («un cordó / tallat amb el tro»). El sistema ternari també es fa palpable en l'estructura del text, de tal manera que les estrofes, convertides en tercets, junt amb el corrent trifàsic i obsessiu, basteixen un episodi desbordat d'imatgeria que al·ludeix a l'inventor del corrent altern en electricitat i del primer motor d'inducció. Finalment, a la tercera i darrera secció, «Corrent altern (del diari de Mary Shelley)», es fa un trencaclosques de dos materials, el llibre *Frankenstein o el Prometeu modern* i el diari de la mateixa Mary Shelley. El diàleg que manté l'autora amb Shelley, manifest des del títol de l'obra, es concreta en les paraules d'Erasmus Darwin quan va afirmar que un dia es descobriria que tots descendim d'un sol filament vivent, una intuïció sagaç que va contribuir a l'escriptura de *L'origen de les espècies* del seu nebot Charles Darwin.

A partir de la frase inicial de Shelley, en què afirma que la invenció consisteix a crear a partir del caos, el text es compon i es descompon. El títol, polièdric i indeterminat, no només al·ludeix

al camp semàntic de l'energia elèctrica, als fils metàl·lics prims i d'elevada resistència que es fan incandescents en passar-hi el corrent elèctric. Els filaments s'escampen. Els filaments de la biologia cel·lular. Els espermatozoides, les cèl·lules sexuals que permeten la culminació de l'òvul. També les neurones, cossos cel·lulars prototípics del teixit nerviós, prolongacions dendrítiques que canalitzen l'impuls nerviós. Els filaments en tant que fibres musculars llises. Filaments de la biologia subcel·lular, de les substàncies de dins la cèl·lula, com ara els cromosomes, els orgànuls filiformes que porten la dotació genètica. Les miofibrilles, l'element fibril·lar que omple el citoplasma de les fibres musculars; o les dendrites, prolongacions arboriformes. Els filaments de l'electrònica, els acumuladors i generadors d'energia elèctrica, capaços d'irradiar o de minvar de llum i calor amb tensions que puguen i baixen de voltatge. Encara, són una metàfora tèxtil que remet a les madeixes embullades que esdevenen recers o als teixits cardíacs que cobreixen el cor. Els filaments de la medulla espinal, de l'ADN, els fils i els nusos. Els filaments, nosaltres, l'inici i el final.

FILAMENTI

Invention [...] does not consist in
creating out of void but out of chaos.

MARY SHELLEY

FILAMENTS

Invention [...] does not consist in
creating out of void but out of chaos.

MARY SHELLEY

*Avvicinati allo specchio dello scrivere:
mordere terra, mangiare ombra.*

*Siamo impasto di polvere e sonno,
quattro zampe che tornano dove non si è mai stati
una lingua che ricorda cosa non è successo.*

*Folta coda del tempo
traccia, la nostra,
che si cancella nell'andare.*

*Apropa't al mirall de l'escriure:
mossegar terra, menjar ombra.*

*Som massa de pols i son,
quatre potes que tornen on no han estat mai
una llengua que recorda allò que no ha succeït.*

*Espessa cua del temps
traça, la nostra,
que s'esborra en caminar.*

Filamenti
(maieutica)

Filaments
(maièutica)

In quell'aprirmi al
mondo c'è il tuo
viso e il taglio
che mi ha fatta
sola:
un nodo
per ricordare
al mio piede
la tua mano.

En aquell obrir-me al
món hi ha el teu
rostre i el tall
que m'ha fet
sola:
un nus
per recordar
al meu peu
la teva mà.

Hai bussato
al polmone, hai tolto la
linguetta perché partisse
il meccanismo, il mio
chiamarti.

Has tastat
al pulmó, has extret la
llengüeta perquè partís
el mecanisme, el meu
trucar-te.

